

SHARQ XALQLARI FOLKLORI – MILLIY
QADRIYATLAR IN'IKOSI
XALQARO ILMIY KONFERENSIYA

ФОЛЬКЛОР НАРОДОВ ВОСТОКА - ОТРАЖЕНИЕ
НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ
МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

FOLKLORE OF THE PEOPLES OF THE EAST
- A REFLECTION OF NATIONAL VALUES
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

TOSHKENT
2021-yil 16-oktabr

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

**SHARQ XALQLARI FOLKLORI - MILLIY
QADRIYATLAR IN'IKOSI**

IKKINCHI QISM

**ФОЛЬКЛОР НАРОДОВ ВОСТОКА-
ОТРАЖЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ
ЦЕННОСТЕЙ**

2 ЧАСТЬ

**FOLKLORE OF THE PEOPLES OF THE EAST –
A REFLECTION OF NATIONAL VALUES**

PART 2

Toshkent 2021

“AFSONA VA RIVOYATLAR” MODULINI O‘RGANISH MAVZUSINI O‘TISHGA DOIR INTERFAOL METODLAR

O‘raeva Darmonoy Saidaxmedovna
Buxoro davlat universiteti
Filologiya fanlari doktori, professor
Buxoro, O‘zbekiston Respublikasi

Annotasiya. Maqolada “Afsona va rivoyatlar” modulini o‘rganish mavzusini o‘tishga oid zamonaviy pedagogik texnologiyalar hamda interfaol metodlar keltirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: modul, “Afsona va rivoyatlar” moduli, “Venn” diagrammasi, ma’ruza, FSMU metodi.

Аннотация. В статье представлены современные педагогические технологии и интерактивные методы изучения модуля «Мифы и легенды».

Ключевые слова: модуль, модуль «Мифы и легенды», «Диаграмма Венна», лекция, метод ФГМУ.

Abstract. The article presents modern pedagogical technologies and interactive methods for studying the module "Myths and Legends".

Keywords: module, "Myths and legends" module, "Venn diagram", lecture, FSMU method.

O‘zbek folklori fanidan “Afsona va rivoyatlar” modulini o‘rgatish jarayoni tarix fani bilan uzviy bog‘liqlikda olib boriladi. Chunki afsonada hayot voqeligi xayoliy, rivoyatda esa hayotiy uydirma asosida talqin etilgan bo‘ladi.

Folklor fani tarkibida afsona va rivoyatlarni o‘rgatishdan ko‘zlangan maqsad shuki, avvalo, ularning so‘z san‘atiga asoslangan og‘zaki epik janrlar ekanligini, o‘zida xalq hayotining ijtimoiy, maishiy, madaniy qirralarini asrlar davomida badiiy ifodalab kelayotganini, ajdodlarimizning vatan erki va mustaqilligi, obodligi uchun kurashlari tarixini, milliy tuyg‘ularni aks ettirishini talabalarga anglatishdan iborat. Shu maqsad asosida o‘qituvchi masofadan turib talabalar bilan onlayn muloqotga kirishar ekan, afsona va rivoyatning faqat folklor janri ekanligini, ular og‘zaki yaratilganini, yozma adabiyotda bunday janrlar mavjud emasligini, faqat ba’zan shoir, adib va dramaturglar o‘z asarida biror-bir tarixiy yoki maishiy afsona va rivoyatni sintezlashtirishi mumkinligini tushuntiradi. Shuningdek, afsona va rivoyat folklorning alohida-alohida janri ekanligini, ularning uydirma turiga qarab o‘zaro

farqlanishini ochib beradi. Mana shu vazifani bajarayotganda esa quyidagi ko‘rgazmadan foydalanish mumkin:

Afsona va rivoyat janrlariga xos o‘xshash va farqli jihatlar

Shundan so‘ng hayot haqiqati va badiiy to‘qima, hayotiy va xayoliy uydirma nima ekanligi haqida tushuncha berib, bu hodisalarning mohiyatini anglatish lozim. Toki, talabalar afsona va rivoyatlarning o‘zbek xalq og‘zaki ijodi janrlari tizimida tutgan o‘rnini, ahamiyatini, so‘z san‘ati namunalaridan ekanini his qilishi kerak. Har bir talaba milliy o‘zlikni anglashda qadriyatlarimizdan sanalgan afsona va rivoyatlarning o‘rnini tushunishi lozim.

Afsona va rivoyatlarga xos janriy xususiyatlar haqida mukammal ma’lumotga ega bo‘lish, ularni bir-biridan farqlash, misollar asosida ular haqida mustaqil fikr yuritishga erishmoq shart.

Professor-o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi aloqa telegramm yoki elektron pochta orqali ham amalga oshirilishi mumkin. Telefon orqali baho masalasi muhokama qilinmaydi.

Ma’ruza qismlarini tuzishda quyidagilarga e’tibor berish, bizningcha, maqsadga muvofiq bo‘ladi: a) mavzu bilan tanishtirish; b) mavzuni asoslash, ya’ni mavzu qo‘yilishining sababi va ahamiyatini tushuntirish; v) ma’ruzani mantiqiy bog‘liqlik asosida olib borish; g) ma’ruzani yakunlash.

Ma’ruzaning mantiqiy bog‘liqligini ta’minlash uchun esa afsona va rivoyatlar haqidagi ma’lumotlarni mantiqiy ketma-ketlikda berish kerak. Bunda dastlab afsona, keyin rivoyat tushuntirilgani ma’qul. Shuningdek, mif, ertak, naql bilan ham ularni chog‘ishtirish foydadan xoli emas. sababi, ularning kompozision qurilishida, obrazlar tarkibida, ifoda uslubida o‘ziga xos ba’zi yaqinliklar borligi ma’lum.

Bunda darsni axborot kommunikasion texnologiyalardan foydalanib tashkil etishda o‘qituvchi quyidagi kabi ko‘rgazmalardan foydalanishi mumkin:

FSMU metodiga asoslangan topshiriq: Yuqoridagi jadvalga tayanib, rivoyatning mavzusiga ko‘ra turlanishini shunday tartibda jadvallashtiring. So‘ngra o‘z nuqtai nazarini bayon eting. Fikrlaringizni asoslash uchun misollar keltiring. Aniq xulosalar chiqaring.

“Chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi” metodiga asoslangan topshiriq. Bunday metodlar, odatda, talabalar bilan individual onlayn ishlashni tashkil etish uchun qulaydir.

Epik janrlarni tasniflang va quyidagi jadvalga joylashtiring.

Epik janrlar	Lirik janrlar	Dramatik janrlar

1. Askiya. 2. Qo‘shiq. 3. Ertak. 4. Naql. 5. Lof. 6. Rivoyat. 7. Doston. 8. Maqol. 9. Topishmoq. 10. Olqish. 11. Qarg‘ish. 12. Terma. 13. Latifa. 14. Alla.

Demak, yuqoridagi “Chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi” metodi orqali o‘zbek folklorining janrlar tizimi va tarkibini, unda xalq afsona va rivoyatlarining o‘rnini aniqlash, belgilab ko‘rsatish mumkin. Buning uchun esa xalq og‘zaki ijodi namunalari bo‘yicha ma‘lumotlarning internet tarmog‘ida kengroq joylashtirilishi ulardan foydalanish imkoniyatini yanada kengaytirishga xizmat qiladi.

MUNDARIJA

SO‘Z BOSHI.....3

BIRINCHI KENGASH. SHARQ MAMLAKATLARI FOLKLORI JANRLARI BADIYATI VA YOZMA ADABIYOT RIVOJIDAGI O‘RNI

- Abdullaeva Ruqiya Muhammadovna.** Sharqxalqlari folkloridaranglarning ramziy ma’nolari. Toshkent, O‘zbekiston Respublikasi.....4
- Abdullayeva Umida Abdukadirovna.** Xalq og‘zaki ijodi va ijroviy lirika uyg‘unligi. Qarshi, O‘zbekiston Respublikasi.....10
- Boysinov Sohibjon Sobirovich.** Adabiyotshunoslikda maqol janrining o‘rganilish tarixi. Jizzax, O‘zbekiston Respublikasi.....15
- Ismanjonova Maftuna Tursunpulot qizi. Sulaymonov M.** Bolalar adabiyoti va folklorida polvon obrazi Namangan, O‘zbekiston Respublikasi.....19
- Ernazarov Shermuxammad Eshbekovich.** Tarixiy ong shakllanishida xalq og‘zaki ijodining ahamiyati. Toshkent, O‘zbekiston Respublikasi.....25
- Saydaxmedova Nigora Sulaymonovna. Rahmatova Mavjuda Mutallievna.Tursunqulova Shaxloxon Meliboevna.** Bolalar folklorining o‘rganilishi. Namangan, O‘zbekiston Respublikasi.....32
- Tursunov Z.** Ertaklarning paydo bo‘lishiga oid turli qarashlar. Namangan, O‘zbekiston Respublikasi.....35
- O‘raeva Darmonoy Saidaxmedovna.** “Afsona va rivoyatlar” modulini o‘rganish mavzusini o‘tishga doir interfaol metodlar. Buxoro, O‘zbekiston Respublikasi.....38
- Shomurodova Dilorom Husanmurotovna.** Drama shakllanishida folklor janrlari ta’siri Qarshi, O‘zbekiston Respublikasi41
- Eshonkulova Surayyo Isomiddinovna.** The influence of folklore on classical oriental literature Jizzakh, Republic of Uzbekistan.....46
- Egamberdiyeva Mukarram Shoolimovna.** Yapon folklorida ertaklarga yuklatilgan didaktik g‘oyalar Toshkent, O‘zbekiston Respublikasi.....54
- Otaboeva Mohira Axmadovna.** Ingliz maqol va matallarining tarjimada aks etishi. Toshkent, O‘zbekiston Respublikasi.....62
- Yusupova Dinora Akmalovna.** Siyovush kasroiy ijodida “orash kamongir” obrazi talqini. Toshkent, O‘zbekiston Respublikasi.....66